

Analiza regulacji dotyczących wykorzystania narzędzi sztucznej inteligencji w pracach dyplomowych*

Analysis of the Regulations Governing the Use of Artificial Intelligence Tools in Academic Dissertations

Abstract

This paper discusses the use of artificial intelligence (AI) systems in academic dissertations. Interest in this topic is growing, particularly as access to AI tools has become more widespread. The paper highlights that copyright law does not provide clear guidance on the limits of permissibility of the use of AI tools in dissertations. Therefore, the provisions of other laws have been analysed in this context. The paper also emphasises the role of internal guidelines of universities, which provide the most concrete answer to the question of the limits of the admissibility of the use of IS in diploma theses. The conclusions of the analysis point to the need for clear, nationwide guidelines for the use of AI tools in higher education.

SŁOWA KLUCZOWE: sztuczna inteligencja, AI, prace dyplomowe, prawo autorskie, szkolnictwo wyższe

KEYWORDS: artificial intelligence, AI, dissertations, copyright, higher education

ZBIGNIEW PINKALSKI – doktor nauk prawnych, Uniwersytet Jagielloński,
ORCID – 0000-0001-5335-2649, e-mail: zbigniew.pinkalski@uj.edu.pl

* Niniejszy artykuł stanowi rozwinięcie referatu wygłoszonego na VI Konferencji nowe technologie i sztuczna inteligencja. Aspekty prawne i praktyczne gospodarki cyfrowej organizowanej przez Katedrę Prawa Gospodarczego, Cywilnego i Gospodarki Cyfrowej Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Katedrę Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego UKSW, Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy oraz Akademię Prawa Nowych Technologii UKEN.

Wykorzystanie systemów sztucznej inteligencji (dalej również: „SI”) w pracach dyplomowych może wydawać się zagadnieniem nieskomplikowanym. Jest ono często postrzegane jako „wyjaśnione” z uwagi na przepisy prawa autorskiego. Szczegółowa analiza wskazuje natomiast, że regulacja prawnautorska (w szczególności przepis karny art. 115 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych^[1]) nie daje jednoznacznych wytycznych co do granic dopuszczalności wykorzystania narzędzi SI w pracach dyplomowych. Pojawia się w związku z tym pytanie, gdzie można poszukiwać dalej idących i skonkretyzowanych wytycznych dla oceny tego problemu oraz czy dla ustalenia stanu prawnego w tym zakresie powinno się również brać pod uwagę treść wewnętrznych wytycznych szkół wyższych. Niniejszy artykuł stanowi próbę analizy i odpowiedzi na te wątpliwości przy uwzględnieniu zróżnicowanej, niejednorodnej formy wykorzystania narzędzi SI w pracach dyplomowych.

1 | Wykorzystanie narzędzi SI przez studentów

Zainteresowanie analizowaną problematyką wzrosło od 2022 r., kiedy to upowszechnił się dostęp do Chata GPT^[2]. Truizmem byłoby stwierdzenie, że wykorzystanie narzędzi i systemów SI przez studentów staje się od tego momentu coraz powszechniejszą sytuacją. Taką tezę potwierdzają jednak liczne badania. Przykładowo, przeprowadzona w ostatnim czasie ankieta na Uniwersytecie Harvard wskazała, że większość badanych studentów używa narzędzi generatywnej sztucznej inteligencji^[3] w swoich pracach akademickich i to nawet pomimo faktu, że większość badanych nie ma zaufania do prawdziwości informacji generowanych przez chatboty SI^[4].

¹ T.j. Dz. U z 2022 r., nr 2509 – dalej: u.p.a. lub ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

² Jackie Davalos, Leon Yin, *AI Detectors Falsely Accuse Students of Cheating—With Big Consequences*. <https://www.bloomberg.com/news/features/2024-10-18/do-ai-detectors-work-students-face-false-cheating-accusations> [dostęp: 8.11.2024].

³ Wskazywany był przede wszystkim Chat GPT, a w dalszej kolejności Bard, Bing Chat, Scholar AI i Claude.

⁴ Amy Deschenes, Meg McMahon, „A Survey on Student Use of Generative AI Chatbots for Academic Research”, *Evidence Based Library and Information Practice*, 19 (2024): 2-22.

Innym przykładem potwierdzającym tę tezę jest przeprowadzone w 2023 r. badanie obejmujące studentów amerykańskich, które wskazało, że blisko połowa respondentów miała doświadczenie z wykorzystywania Chata GPT lub podobnych narzędzi^[5], a spośród tej grupy:

- 30% wykorzystuje Chata GPT do realizacji większości zadań akademickich,
- a 17% – do wykonywania wszystkich zadań, które następnie oddaje bez wprowadzania własnych zmian^[6].

Co więcej, 61 % badanych stwierdziło, że wykorzystywanie narzędzi sztucznej inteligencji przez studentów będzie niebawem „nową normalnością”^[7].

Z kolei badanie przeprowadzone na 6 tysiącach szwedzkich studentów przez naukowców z Uniwersytetu Technologicznego Chalmers w Göteborgu wskazało, że ponad jedna trzecia badanych regularnie korzysta z Chata GPT, a 95 % badanych zna to narzędzie^[8]. Badani studenci wskazywali również na znajomość i korzystanie z innych narzędzi wspomagających SI (narzędzi tłumaczeniowych, wykonujących transkrypcję mowy do tekstu, narzędzia wspomagających pisanie lub ulepszających tekst)^[9]. Wskazuje to na szeroki wachlarz desygnatów tego, czym może być użycie narzędzi SI w pracach dyplomowych. W tym kontekście warto zwrócić uwagę, że inne badania pokazują, iż zastosowanie samego Chata GPT w świecie akademickim przybiera bardzo zróżnicowaną formę – od generowania pomysłów, przez tworzenie streszczeń, aż po przygotowywanie całości eseju czy pracy^[10]. Listę form wykorzystania samego Chata GPT, jak i innych narzędzi SI można by poszerzyć. Dodatkowe zastosowania mogą też pojawić się z biegiem czasu i rozwoju technologicznego. Warto

⁵ Lyss Welding, *Half of College Students Say Using AI on Schoolwork Is Cheating or Plagiarism*. <https://www.bestcolleges.com/research/college-students-ai-tools-survey/>. [dostęp: 8.11.2024].

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ <https://edukacja.co.pl/studenci-pozytywnie-nastawieni-do-sztucznej-inteligencji-nie-sa-jednak-pewni-kiedy-jej-wykorzystanie-2815795.html>. [dostęp: 8.11.2024].

⁹ Ibidem.

¹⁰ Saeed Awadh Bin-Nashwan a, Mouad Sadallah, Mohamed Bouteraa, “Use of ChatGPT in Academia: Academic Integrity Hangs in the Balance” *Technology in Society*, 75 (2023): 102370 i n.

już na wstępie zwrócić uwagę na to istotne zróżnicowanie. Sprawia ono, że niewątpliwie nie wszystkie sytuacje użycia narzędzi SI w pracy dyplomowej będą kwalifikowane w tożsamy sposób i mają one zróżnicowany ciężar gatunkowy choćby w wymiarze etyki akademickiej. Czym innym jest przecież wykorzystanie narzędzi tłumaczeniowych opartych na SI do translacji fragmentu cytatu, a czymś innym wygenerowanie rozdziału, czy nawet całej pracy dyplomowej przez Chata GPT lub inny duży model językowy (w dalszej części niniejszego artykułu Chat GPT będzie służył jako przykład analogicznych, rozbudowanych systemów SI).

2 | Przepisy karne dotyczące stosowania narzędzi SI w pracach dyplomowych

Przechodząc do analizy regulacji ustawowych, które mogą dawać wytyczne lub wskazówki co do dopuszczalności zastosowania narzędzi sztucznej inteligencji w pracach dyplomowych, warto rozpocząć od rozprawienia się z sygnalizowanym na wstępie mitem. Jak bowiem zostało wskazane, omawiane zagadnienie sprawia wrażenie problemu prawnoautorskiego. Jak się wydaje, jednym ze źródeł takiej intuicji jest potoczne określanie przypadków „niewłaściwego” i „nieakceptowanego” użycia omawianych narzędzi w pracach dyplomowych jako „plagiatów AI/SI”^[11]. To zaś automatycznie przywodzi na myśl sankcjonujący plagiat art. 115 ust. 1 u.p.a.p.p. zgodnie z którym odpowiedzialności karnej podlega ten, kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania. Przepis ten *prima facie* sprawia wrażenie odnoszącego się do analizowanej sytuacji, gdyż mówi o wprowadzeniu w błąd co do autorstwa całości lub części utworu. Literalnie taka sytuacja wystąpi w przypadku, gdy student wygeneruje za pomocą Chata GPT (lub innego, podobnego narzędzia) pewną część swojej pracy i podpisze się pod tym, wygenerowanym fragmentem. Należy jednak uznać, że mimo to art. 115 ust. 1 u.p.a.p.p. nie znajdzie zastosowania do omawianych

¹¹ Por. Julian Koplin, „Plagiarism, Academic Ethics, and the Utilization of Generative AI in Academic Writing” *International Journal of Applied Philosophy*, nr 2 (2023): 17-40.

sytuacji – nie sankcjonuje on bowiem każdego, fałszywego oświadczenia co do autorstwa, lecz tylko takie oświadczenie co do autorstwa, które będzie fałszywe a jednocześnie będzie działaniem na szkodę faktycznego twórcy wykorzystanego utworu. Art. 115 ust. 1 u.p.a.p.p. chroni bowiem interesy osobiste i majątkowe twórców (i artystów wykonawców)^[12]. W przedmiotowej sprawie nie występują natomiast – co do zasady – tego rodzaju interesy i nie występuje twórca (w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) wykorzystanego fragmentu. Jak słusznie wskazano w doktrynie „Plagiat jest [...] niewykonalny wobec wytworów tzw. sztucznej inteligencji. Prawo autorskie zapewnia ochronę jedynie przy założeniu, że utwór stworzył człowiek. Rezultaty pracy maszyn, które naśladują ludzki intelekt, są poza zakresem ochrony płynącej z art. 115”^[13]. Tym samym, w odniesieniu do sytuacji wykorzystania narzędzi SI w pracy dyplomowej nie występuje sytuacja „przywłaszczenia lub wprowadzenia w błąd co do autorstwa” i nie znajdzie do nich – co do zasady – zastosowania art. 115 ust. 1 u.p.a.p.p. W prawie karnym zakazana jest zaś wykładnia *per analogiam* prowadząca do rozszerzenia odpowiedzialności^[14]. Dlatego też wskazana intuicja dotycząca tego, że prawo autorskie rozstrzygnie o granicach dopuszczalności korzystania z narzędzi SI przez studentów jest błędna.

Innym przepisem karnym, który należy przeanalizować w tym kontekście jest art. 272 Kodeksu karnego^[15] dotyczący wyłudzenia poświadczenia nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego lub innej osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu. W doktrynie słusznie uznano, że przesłanki tego przepisu będą spełnione w odniesieniu do przypadków „kupowania prac dyplomowych”^[16] (póź-

¹² Zob. np. Justyna Sarkowicz, „Przestępstwo plagiatu w świetle przepisów Unii Europejskiej i polskiego prawa”, *Przegląd Sądowy*, nr 3 (2021): 64-65. Zob. również Jan Błęszyński, „Plagiat – pojęcie, charakter prawny, roszczenia” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 1 (2022): 17 i n.

¹³ Adrian Niewęgłowski, „Komentarz do art. 115 u.p.a.p.p.”, [w:] ibidem, *Prawo autorskie. Komentarz* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021, Lex/el), nt 3.

¹⁴ Zamiast wielu zob. Sylwia Przewoźnik, „Zupełność systemu prawa. Analogia legis jako metoda uzupełniania luk w prawie” *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 1 (2022): 81.

¹⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., t.j. Dz. U. z 2024 r., nr 17 – dalej: k.k. lub Kodeks karny.

¹⁶ Wojciech J. Kosior, „Odpowiedzialność karna za pisanie prac dyplomowych na zlecenie i za posługiwanie się nimi” *Prokuratura i Prawo* nr 4 (2023): 92-94, Jarosław Marciniak, Małgorzata Marciniak, „Plagiat prac naukowych – wybrane zagadnienia” *Radca Prawny* nr 1 (2012): 12-16. Por. również Karolina Pytlak, „Ghostwriting

niejsze posługiwanie się tak uzyskanym dyplomem będzie natomiast skutkowało spełnieniem przesłanek czynu zabronionego z art. 273 k.k.^[17]). Sytuacja wygenerowania przez studenta jego pracy za pomocą systemu SI (np. Chat GPT) w całości powinna być uznana za nową formę „kupowania pracy dyplomowej”. Poza elementem odpłatności występują bowiem w tym przypadku wszystkie negatywne elementy opisanego działania. Tym samym takie działanie dyplomanta będzie spełniało przesłanki odpowiedzialności karnej na z art. 272 k.k. Dużo trudniej jest jednak udzielić odpowiedzi na pytanie, jak należy kwalifikować działania mniej ewidentne, tzn. gdy wygenerowana została część a nie całość pracy dyplomowej, a tym bardziej jak podejść do sytuacji, gdy wygenerowane fragmenty zostały następnie opracowane i poprawione. Art. 272 k.k. nie daje w tym zakresie jasnych wytycznych. Tym samym również ten przepis nie może być uznany za przesądzający poziom niedopuszczalności wykorzystania przez studentów narzędzi SI w pracach dyplomowych.

3 | Regulacje ustawowe związane ze stosowaniem narzędzi SI w pracach dyplomowych

Wskazany powyżej brak wytycznych dotyczących granic dopuszczalności zastosowania narzędzi SI w pracach dyplomowych w obowiązujących regulacjach karnych, zmusza do poszukiwania odpowiedzi na gruncie innych przepisów. W ramach takich poszukiwań, należy dojść do wniosku, że regulacją, która – potencjalnie – w największym stopniu odnosi się do omawianego problemu będą przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce^[18].

W art. 76 ust. 2 Prawa o szkolnictwie wyższym sformułowana została legalna definicja, zgodnie z którą Praca dyplomowa jest samodzielnym opracowaniem zagadnienia naukowego, artystycznego lub praktycznego albo dokonaniem technicznym lub artystycznym, prezentującym ogólną

i pokrewne zjawiska nieprawidłowej atrybucji autorstwa w świetle polskiego prawa” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 4 (2016): 120-123.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ T.j. Dz.U. z 2024 r., nr 1571 – dalej P.s.w. lub Prawo o szkolnictwie wyższym.

wiedzę i umiejętności studenta związane ze studiami na danym kierunku, poziomie i profilu oraz umiejętności samodzielnego analizowania i wnioskowania. Przepis ten ma charakter generalny. Choć w literaturze zostały podjęte próby doprecyzowania brzmienia poszczególnych, wskazanych w art. 76 ust. 2 P.s.w. przesłanek (z których najbardziej ekstensywna jest analiza Aleksandry Bagieńskiej-Masioty^[19]), nie przybliżają one do większej konkretyzacji wytycznych wynikających z tego przepisu dla analizowanego w artykule problemu. Jedynym elementem powołanej definicji, który bezpośrednio odnosi się do kwestii zastosowania systemów sztucznej inteligencji, jest zatem wymóg „samodzielnosci”. Wymóg ten nie może być jednak interpretowany w sposób absolutny – praca dyplomowa powstaje przecież w porozumieniu z promotorem i pod jego nadzorem, a nadto powszechnie akceptowane w nauce jest korzystanie z cudzej twórczości w postaci cytowania i bibliograficznych inspiracji. Jakiegokolwiek użycie narzędzi SI przy opracowaniu pracy dyplomowej nie może być więc automatycznie traktowane jako pozbawiające pracę przymiotu samodzielności (co potwierdzają też wypowiedzi przedstawione w literaturze zagranicznej^[20]). Jednocześnie, wydaje się oczywistym fakt, że wygenerowanie całości (lub np. kluczowej części) pracy dyplomowej przez Chat GPT zaneguje jej samodzielność. Na gruncie art. 76 ust. 2 P.s.w., a także dotyczącej go literatury nie można znaleźć jednak bardziej klarownych wytycznych co do tego, gdzie wyznaczyć linie demarkacyjne dopuszczalności (niedopuszczalności) użycia narzędzi SI. Pozostałe elementy powyższej definicji tym bardziej nie dostarczają takich wskazówek. Definicja pracy dyplomowej w jej ostatniej części wskazuje dodatkowo na potrzebę dalszego zróżnicowania kryteriów oceny wynikającego z kierunku, na którym praca dyplomowa jest tworzona. Będzie się to przekładało również na ocenę wykorzystania systemów SI.

Drugi przepis Prawa o szkolnictwie wyższym, który może dostarczyć wskazówek istotnych dla prowadzonych rozważań, to art. 77 ust. 5, zgodnie z którym w przypadku, gdy w pracy dyplomowej stanowiącej podstawę

¹⁹ Aleksandra Bagieńska-Masiota, „Praca dyplomowa jako element uzyskania dyplomu ukończenia studiów, potwierdzającego osiągnięcie określonych kwalifikacji” *Państwo i Prawo*, nr 4 (2019): 107 i n.

²⁰ Eisuke Nakazawa, Makoto Udagawa, Akira Akabayashi, „Does the Use of AI to Create Academic Research Papers Undermine Researcher Originality?” *AI*, nr 3 (2022): 702-706. Zob. również Guido Noto La Diega, Christof Koolen, „Generative AI, Education, and Copyright Law: An Empirical Study of Policymaking in UK Universities” *European Intellectual Property Review*, nr 6 (2024): 346-360.

nadania tytułu zawodowego osoba ubiegająca się o ten tytuł przypisuje sobie autorstwo istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego, rektor, w drodze decyzji administracyjnej, stwierdza nieważność dyplomu. Chodzi zatem o następczą kontrolę „legalności” pracy dyplomowej. Zastosowanie art. 77 ust. 5 P.s.w. w kontekście wykorzystania systemów sztucznej inteligencji jest jednak bardziej wątpliwe i wymagałoby zastosowania analogii. Jak zostało bowiem wskazane powyżej, w takich przypadkach nie mamy do czynienia z wykorzystaniem „cudzego utworu lub ustalenia naukowego”, ponieważ system sztucznej inteligencji nie jest autorem ani właścicielem wygenerowanych treści. Niemniej, wykładnia *per analogiam* w omawianym kontekście wydaje się uzasadniona i słuszna, ponieważ:

- celem przepisu jest wyeliminowanie z obrotu niesamodzielnych prac dyplomowych, które dyplomant oparł na powieleniu (kopiowaniu) nie swoich wytworów;
- w tym przypadku (odmiennie niż w odniesieniu do wcześniej omawianych przepisów Kodeksu karnego) nie występuje przeszkoda w postaci zakazu stosowania analogii, gdyż art. 77 ust. 5 P.s.w. nie przewiduje odpowiedzialności karnej.

Tym samym, oparcie pracy na wytworach wygenerowanych przez narzędzia SI (takie jak Chat GPT) powinno być traktowane na gruncie art. 77 ust. 5 P.s.w. na równi z wykorzystaniem cudzego utworu, w szczególności gdy zostało to zatajone przed promotorem i recenzentem.

Warto jednak zaznaczyć, że przepis art. 77 ust. 5 P.s.w. stosowany był dotychczas głównie w przypadkach oczywistych, jak np. sytuacje, w których praca dyplomowa była w 63 % identyczna z wcześniejszym dziełem^[21]. W takich ekstremalnych przypadkach zastosowanie tej regulacji do pracy dyplomowej, której większość treści została wygenerowana przez system SI, nie powinno budzić wątpliwości. Należy jednak zauważyć, że Prawo o szkolnictwie wyższym nie zawiera jednoznacznych wytycznych dotyczących innych form wykorzystywania systemów SI w pracach dyplomowych, które pozwalałyby na określenie granic dopuszczalności korzystania z takich narzędzi.

²¹ Zob. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 25 marca 2022 r., II SA/Wa 3213/21, LEX nr 3401510.

Na przykład, na podstawie powyższych przepisów trudno odpowiedzieć na pytania takie jak:

- czy Prawo o szkolnictwie wyższym zezwala na wykorzystanie „prostych” systemów, jak translatory (np. do tłumaczenia cytatów z obcojęzycznych publikacji) w pracach dyplomowych, czy też takie użycie jest niedopuszczalne w kontekście definicji pracy dyplomowej?
- czy Prawo o szkolnictwie wyższym dopuszcza korzystanie z systemów sztucznej inteligencji w ramach badań nad nimi lub w badaniach dotyczących tych systemów (np. w celu wykrywania ich wad)?
- czy Prawo o szkolnictwie wyższym zezwala na niewidoczne w ostatecznym kształcie pracy wykorzystanie generatywnej sztucznej inteligencji w fazie koncepcyjnej pracy, np. w postaci stworzenia wstępnej listy zagadnień do omówienia lub ogólnej struktury pracy?

Nie można zatem stwierdzić, że przepisy omawianej ustawy rozwiązują i rozstrzygają omawiany problem.

4 | Wytyczne wewnętrzuczelniane i ich znaczenie

Podsumowując przeprowadzoną analizę przepisów powszechnych, choć można wskazać regulacje, które będą miały odniesienie do zagadnienia wykorzystania narzędzi SI w pracach dyplomowych (przepisy Prawa o szkolnictwie wyższym i art. 272 k.k.), żadna z tych regulacji nie umożliwia na udzielenie jednoznacznych odpowiedzi co do granicy dopuszczalności wykorzystania systemów SI. To natomiast skłania do dalszych poszukiwań możliwego źródła takich granic i sięgnięcia do wewnętrznych wytycznych wydawanych przez szkoły wyższe. Tego rodzaju wytyczne są odpowiedzią na powszechny w światowej dyskusji o sztucznej inteligencji w nauce postulat, aby została stworzona przejrzysta koncepcja zasad korzystania z narzędzi SI dla celów badawczych i naukowych^[22]. Brak takiej koncepcji stanowi bowiem barierę dla naukowców i nauki.

²² Rosario Michel-Villarreal, Eliseo Vilalta-Perdomo, David Ernesto Salinas-Navarro, Ricardo Thierry-Aguilera, Flor Silvestre Gerardou, „Challenges and

Na wstępie warto powołać przykład wytycznych obowiązujących na London School of Economics, które w trakcie kilku lat przeszły istotną zmianę – od całkowitego zakazu wykorzystywania narzędzi SI do zróżnicowanych i rozbudowanych form ich dopuszczalności (zależnej w dużej mierze od uznania i decyzji prowadzącego przedmiot/promotora)^[23]. Zróżnicowanie podejścia i treści jest również dostrzegalne przy analizie wytycznych uchwalonych na polskich uczelniach. Przykładowo Uniwersytet Warszawski uchwałą uniwersyteckiej rady ds. kształcenia^[24] wprowadza w tym zakresie następujące zasady:

- Wykorzystanie systemów SI w przygotowaniu pracy dyplomowej wymaga uzgodnienia między opiekunem pracy dyplomowej i studentem;
- Promotor jest nadto odpowiedzialny za określenie we współpracy ze studentem przygotowującym pracę dyplomową pod jego kierunkiem celów, zakresu i sposobów wykorzystania systemów SI przy przygotowywaniu pracy (a przy tym procesie powinny być brane pod uwagę wymogi art. 76 ust. 2 P.s.w., w szczególności wymóg samodzielności);
- według powołanych wytycznych „wykorzystane systemy SI oraz cele i sposoby ich użycia powinny być opisane w pracy dyplomowej i czytelnie oznaczone, w szczególności we wstępie lub w rozdziale poświęconym metodom badawczym”;
- z kolei użycie systemów SI nie zwalnia studenta przygotowującego pracę dyplomową z odpowiedzialności za treści zawarte w pracy (w tym za naruszenie praw autorskich lub odniesienie do nieistniejących źródeł^[25]).

Opportunities of Generative AI for Higher Education as Explained by ChatGPT” *Education Sciences*, nr 13(2023): 1-18.

²³ Guidelines on the use of generative AI in education for the academic year 2024/25, <https://info.lse.ac.uk/staff/divisions/Eden-Centre/Assets-EC/Documents/AI-guidelines-update-May-2024/Guidelines-Generative-AI-2024-2025-Final.pdf>.

²⁴ Zob. szczególnie § 3 uchwały nr 98 uniwersyteckiej rady ds. kształcenia z 8.12.2023 r. w sprawie wytycznych dotyczących korzystania z narzędzi sztucznej inteligencji w procesie kształcenia. <https://dokumenty.uw.edu.pl/dziennik/DURK/Lists/Dziennik/Attachments/134/DURK.2023.98.UURK.98.pdf> – [dostęp: 2.11.2024].

²⁵ Czyli tzw. halucynacje systemu SI.

Z kolei Uniwersytet Jagielloński, najstarsza polska uczelnia, stosuje w regulującym to zagadnienie zarządzeniu Rektora^[26] odmienne podejście. Zarządzenie koncentruje się przede wszystkim na wskazaniu zagrożeń związanych z korzystaniem z systemów SI (np. dotyczących niezależności umysłowej i myślenia krytycznego, niewłaściwego korzystania z zasobów czy też uzależnienia od technologii). Natomiast same reguły dopuszczalności wykorzystywania systemów SI w pracach zostały w zarządzeniu ujęte w sposób bardziej ogólny, zakładając, że promotor winien określić transparentne zasady wykorzystywania SI na swoich zajęciach (i jednocześnie uświadamiać uczestników zajęć na temat potencjalnych zagrożeń związanych z SI)^[27]. Student natomiast ma obowiązek stosowania się do tych zasad, a w przypadku korzystania z narzędzi SI ma obowiązek wskazania, które treści zostały przygotowane z ich wykorzystaniem. Co ciekawe, na Uniwersytecie Jagiellońskim zostały nadto wydane wytyczne precyzujące, odnoszące się do wybranych wydziałów^[28].

Przeprowadzone badanie innych wytycznych dotyczących tej materii^[29] prowadzi do następujących wniosków:

²⁶ Zarządzenie nr 80 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z 7 lipca 2023 r. w sprawie: wykorzystywania w dydaktyce narzędzi opartych na sztucznej inteligencji. [https://bip.uj.edu.pl/documents/1384597/153870154/zarz_80_2023.pdf/378ea6co-6fd7-463b-9ed4-91b1ad702571#:~:text=Osoby%20ksza%C5%82c%C4%85ce%20si%C4%99%20na%20Uniwersytecie%20Jagiello%C5%84skim%20powinny%3A%201\)%20respektowa%C4%87%20zasady,tre%C5%9Bci%20zosta%C5%82y%20przygotowane%20z%20wykorzystaniem](https://bip.uj.edu.pl/documents/1384597/153870154/zarz_80_2023.pdf/378ea6co-6fd7-463b-9ed4-91b1ad702571#:~:text=Osoby%20ksza%C5%82c%C4%85ce%20si%C4%99%20na%20Uniwersytecie%20Jagiello%C5%84skim%20powinny%3A%201)%20respektowa%C4%87%20zasady,tre%C5%9Bci%20zosta%C5%82y%20przygotowane%20z%20wykorzystaniem.). [dostęp: 8.11.2024].

²⁷ W tym kontekście warto zaznaczyć, że przy nakładaniu na promotora pracy obowiązków związanych z wykorzystywaniem systemów SI przez studentów należy wziąć pod uwagę ograniczone możliwości promotora. Promotor nie dysponuje bowiem wykrywaczem systemów sztucznej inteligencji. Jest to pochodną braku odpowiedniej skuteczności narzędzi służących do weryfikacji „plagiatów” sztucznej inteligencji (zob. np. Aleksandra Bar, „Identyfikacja pochodzenia i znakowanie treści syntetycznych a problem ochrony prawnoautorskiej wytworów powstających z wykorzystaniem sztucznej inteligencji” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 3 (2024): 56 i n. oraz Sunil Ramlochan, *The Truth About AI Detectors – More Harm Than Good*. <https://promptengineering.org/the-truth-about-ai-detectors-more-harm-than-good/>. [dostęp: 26.7.2025].

²⁸ Wytyczne pisania pracy magisterskiej obowiązujące na wydziale biochemii, biofizyki i biotechnologii UJ. https://wbbib.uj.edu.pl/documents/41648/138760248/2024+Wytyczne_pisanie+pracy+magisterskiej.docx/80ed2d87-cd69-48e9-b95d-05038f4ac39e – dostęp: 8.11.2024 r.

²⁹ Przy czym wytyczne te przybierają różną formę – zob. np. Stanowisko nr 1/L/2024 Senatu Politechniki Warszawskiej z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie rekomendacji działań dotyczących korzystania z systemów generatywnej

- nie wszystkie uczelnie w Polsce wydały tego rodzaju regulaminy (wytyczne);
- sposób sformułowania i rozłożenia akcentów w poszczególnych wytycznych się różni (różne są uwarunkowania dopuszczalności korzystania z narzędzi SI, zakres obowiązków promotora, itp.);
- w wytycznych powtarzają się wymogi transparentnego oznaczania wykorzystania systemów sztucznej inteligencji w pracach;
- rekurencyjne jest również przypisanie pewnej roli w całym procesie promotorowi (i jego decyzji co do dopuszczalności wykorzystania narzędzi SI przez studenta i ich zakresu).

Reasumując przeprowadzoną analizę należy dojść do wniosku, że to właśnie w wytycznych wewnątrzuczelnianych należy upatrywać najlepszego rozwiązania i najlepszych drogowskazów dotyczących dopuszczalności stosowania SI w pracach dyplomowych. To w tych regulacjach można znaleźć najbardziej skonkretyzowane odpowiedzi na pytanie o granice dopuszczalności wykorzystania systemów SI. Oczywiście nie są one równoważnikiem powszechnie obowiązujących przepisów, ale wobec studentów danej uczelni są podstawą normującą ich zachowania. Co więcej, z uwagi na opisaną sytuację można dojść do przekonania, że rola wytycznych wykracza poza normowanie relacji uczelnia – jej studenci i ma istotne znaczenie dla kształtowania dobrych obyczajów (zasad współżycia społecznego) dotyczących kwestii dopuszczalności wykorzystania systemów SI. Tak ukształtowane standardy mogą mieć bowiem znaczenie dla interpretacji granic naruszenia przepisów powszechnych, w szczególności powołanych powyżej art. 77 ust. 5 P.s.w. i art. 272 k.k. Przykładowo, ujednolicenie ocen co do wykorzystania systemów SI przez studentów nieakceptowanego na gruncie wewnątrzuczelnianych wytycznych może stanowić ważną przesłankę dla interpretacji pojęcia „istotnego fragmentu” występującego w art. 77 ust. 5 P.s.w.

sztucznej inteligencji w Politechnice Warszawskiej. <https://www.bip.pw.edu.pl/Wewnetrzne-akty-prawne/Dokumenty-Senatu-PW/Stalowiska-Senatu-PW/2024-L/Stalowisko-nr-1-L-2024-Senatu-Politechniki-Warszawskiej-z-dnia-27-marca-2024-r.> [dostęp: 8.11.2024].

5 | Wnioski i postulaty

Na bazie przeprowadzonych badań można postawić następujące wnioski:

- przede wszystkim, przepisy prawa powszechnego w Polsce nie tworzą jasnych kryteriów dopuszczalności użycia narzędzi SI w pracach dyplomowych.
- pomocne dla tworzenia takich kryteriów są natomiast regulacje (wytyczne) wewnętrzuczelniane. One jednak również są dotknięte pewnymi mankamentami (jak choćby ich niejednorodność, a przede wszystkim brak takich wytycznych na poszczególnych uczelniach).
- dlatego też należy postulować, aby wytyczne zostały ujednolicone na poziomie krajowym (do opracowania takich wytycznych powinien zostać powołany odpowiedni zespół na poziomie ministerialnym). W takich wytycznych powinno się postulować upowszechniający się w już obowiązujących regulacjach wymóg transparentności (czyli wyraźnego oznaczenia w pracy w jakim zakresie wykorzystane zostały narzędzia SI) i rygorystycznego sankcjonowania naruszeń tego wymogu. Nadto, wytyczne powinny uwzględniać rolę promotora, przy jednoczesnym nieobciążaniu go całością ciężaru wdrażania uczelnianych polityk SI, a także pozostawieniu marginesów swobody decyzyjnej – np. z uwagi na zróżnicowanie kierunków i przedmiotów badań.

Bibliografia

- Awadh Bin-Nashwan Saeed, Mouad Sadallah, Mohamed Bouteraa, „Use of ChatGPT in Academia: Academic Integrity Hangs in the Balance” *Technology in Society*, t. LXXV (2023).
- Bagieńska-Masiota Aleksandra, „Praca dyplomowa jako element uzyskania dyplomu ukończenia studiów, potwierdzającego osiągnięcie określonych kwalifikacji” *Państwo i Prawo*, nr 4 (2019): 100-110.
- Bar Aleksandra, „Identyfikacja pochodzenia i znakowanie treści syntetycznych a problem ochrony prawnoautorskiej wytworów powstających z wykorzystaniem sztucznej inteligencji” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 3 (2024): 56-80.

- Błęszyński Jan, „Plagiat – pojęcie, charakter prawny, roszczenia” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 1 (2022): 12-33.
- Deschenes Amy, Meg McMahon, „A Survey on Student Use of Generative AI Chatbots for Academic Research” *Evidence Based Library and Information Practice*, 19 (2024), 2-22.
- Koplin Julian, „Plagiarism, Academic Ethics, and the Utilization of Generative AI in Academic Writing” *International Journal of Applied Philosophy* nr 2 (2023): 17-40.
- Kosior Wojciech J., „Odpowiedzialność karna za pisanie prac dyplomowych na zlecenie i za posługiwanie się nimi” *Prokuratura i Prawo*, nr 4 (2023): 92-94.
- Marciniak Jarosław, Małgorzata Marciniak, „Plagiat prac naukowych – wybrane zagadnienia” *Radca Prawny* nr 1 (2012): 12-16.
- Michel-Villarreal Rosario, Eliseo Vilalta-Perdomo, David Ernesto Salinas-Navarro, Ricardo Thierry-Aguilera, Flor Silvestre Gerardou, „Challenges and Opportunities of Generative AI for Higher Education as Explained by ChatGPT” *Education Sciences*, nr 13 (2023): 1-18.
- Nakazawa Eisuke, Makoto Udagawa, Akira Akabayashi, „Does the Use of AI to Create Academic Research Papers Undermine Researcher Originality?” *AI*, nr 3 (2022): 702-706.
- Niewęglowski Adrian, *Prawo autorskie. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Noto La Diega Guido, Christof Koolen, „Generative AI, Education, and Copyright Law: An Empirical Study of Policymaking in UK universities” *European Intellectual Property Review*, nr 6 (2024): 346-360.
- Przewoźnik Sylwia, „Zupełność systemu prawa. Analogia legis jako metoda uzupełniania luk w prawie” *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 1 (2022): 71-85.
- Pytlak Karolina, „Ghostwriting i pokrewne zjawiska nieprawidłowej atrybucji autorstwa w świetle polskiego prawa” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 4 (2016): 99-129.
- Sarkowicz Justyna, „Przestępstwo plagiatu w świetle przepisów Unii Europejskiej i polskiego prawa” *Przegląd Sądowy* nr 3 (2021): 63-75.

